

NÁZEV ŠKOLY:	GYMNÁZIUM JOSEFA JUNGMANNA LITOMĚŘICE, Svojsíkova 1, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.1082
NÁZEV MATERIÁLU:	VY_32_INOVACE_4B_09_Pozitivismus v 19. století
TÉMA SADY:	Filozofie, religionistika, náboženství
ROČNÍK:	4. ročník, oktáva
DATUM VZNIKU:	Červen 2013
AUTOŘI:	Luboš Nergl, Andrea Skokanová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pozitivismus v 19. století

Anotace:

Výukový materiál je určen pro předmět základy společenských věd ve 4. ročníku.

Materiál obsahuje texty z učebnic určených převážně pro výuku na vysokých školách, jen výjimečně obsahuje jiné texty. Texty nemohou nahradit soustavný výklad dané problematiky, jejich funkce je motivační k dalšímu studiu zejména uvedených titulů. Zároveň je úloha textů inspirativní k frontálním diskusím a skupinovým debatám. Výše zmíněné inspiraci slouží otázky a úkoly.

Žáci si mohou texty vytisknout, stáhnout do mobilu či tabletu, mohou si je převést do otevřeného formátu, opatřit poznámkami, napsat odpovědi. Rovněž během vyučovací hodiny lze texty promítnout dataprojektorem na plátno.

Časová náročnost: 2 vyučovací hodiny týdně.

Přístup k internetu není bezpodmínečně nutný, jen některé úkoly odkazují na elektronické zdroje.

Hans Joachim Störig: Malé dějiny filozofie

Slovo „pozitivní“ má ve francouzštině i němčině různé významy. Pozitivním nazýváme něco skutečného na rozdíl od negativního jako neskutečného. Jako pozitivní označujeme i to, co je smysluplné, užitečné (např. „konat pozitivní práci“), na rozdíl od nesmyslného, neužitečného. A pozitivním lze nazvat i to, co můžeme jednoznačně definovat, co je jisté (např. „pozitivní právo“ jako souhrn všech fakticky platných zákonů v dané zemi a v dané době na rozdíl od „přirozeného práva“). Všechny tyto tři významy, jak na to upozornil i Comte, jsou v souladu s vymezením pozitivismu. Pozitivismus se přidržuje pouze skutečnosti, tj. daných fakt. Zabývá se výhradně tím, co je společensky užitečné. A v protikladu k nekonečným sporům dřívější metafyziky se drží výhradně toho, co lze přesně definovat.

Auguste Comte: Kurz pozitivní filozofie

Při studiu vývoje lidského rozumu v rozličných oborech jeho činnosti jsem objevil, jak se domnívám, základní zákon, kterému s neměnnou nutností podléhá, a který může být spolehlivě založen buď na základě důkazů, založených na znalosti naší organizace, nebo na historických verifikacích, jež vyplývají ze zkoumání minulosti. Zákon je založen na tom, že každý z našich základních pojmů, každé odvětví našich vědomostí musí projít třemi různými rozumovými stadii: stadiem teologickým čili fiktivním, stadiem metafyzickým čili abstraktním a stadiem vědeckým čili pozitivním. Řečeno jinými slovy, lidský duch používá postupně v každém ze svých výzkumů tři různých, ba dokonce protikladných filozofických metod. Zprvu metody teologické, potom metafyzické a konečně pozitivní. První metoda je nutným východiskem lidského rozumu, třetí ustáleným a konečným stavem; druhá je pouze přechodným stavem.

Ve stadiu teologickém, kdy lidský duch zkoumá vnitřní povahu bytostí a zabývá se prvními a konečnými příčinami všech jevů, s nimiž se setkává, si člověk představuje tyto jevy jako přímé a neustálé působení nadpřirozených činitelů, více nebo méně četných, pomocí jejich zásahů se zároveň vysvětlují všechny zjevné anomálie ve vesmíru.

Ve stadiu metafyzickém, které je obměnou prvního stadia, jsou nadpřirození činitelé nahrazeni abstraktními silami nebo zosobněnými abstrakcemi, které jsou v různých bytostech a které jsou pokládány za schopné, aby samy od sebe daly vzniknout všem pozorovaným jevům, jejichž výklad je závislý na určení odpovídající podstaty.

A konečně ve stadiu pozitivním poznal lidský duch, že nemůže dosáhnout absolutních poznatků a vzdává se hledání původu a určení vesmíru a poznání vnitřních příčin jevů; věnuje se však objevování jejich zákonitostí, tj. jejich vztahům posloupnosti a podobnosti. Toto se děje pomocí velmi složitého pozorování a úsudků. Vlastní výklad faktů je pak spojením mezi jednotlivými jevy a několika obecnými fakty, jejichž počet se pokrok vědy snaží zmenšit.

● ● ●

Od dob Francise Bacona se neustále opakuje, že není skutečných poznatků kromě těch, které jsou založeny na pozorovaných faktech. Toto pravidlo je evidentní,

jestliže je aplikujeme na mužný věk našeho rozumu. Avšak ve stadiu primitivním lidský duch takto nemohl myslit. Musí-li tedy na jedné straně být veškerá pozitivní teorie založena na pozorování, potřebuje na straně druhé náš duch teorie, aby se mohl věnovat pozorování. Neuvedeme-li jevy ve vztah k nějakým principům, nebudeme schopni svá pozorování spojovat, kombinovat je a podržet si je.

● ● ●
Pozitivní filozofie se dívá na všechny jevy jako na jevy podrobené neměnným zákonům. Pokládá za marné zabývat se zkoumáním příčin, ať prvních či účelových. V pozitivních výkladech se neuvádějí generační příčiny jevů; analyzují se okolnosti jejich výskytu a spojují se s jinými podle vztahů následnosti a podobnosti.

OTÁZKY A ÚKOLY

1. Která stadia tvoří (podle Comta) dějiny lidského poznání?
2. V kterých dobách najdeme hranice přechodu mezi jednotlivými stadii?
3. V prvním textu najděte tři aspekty (požadavky) pozitivního vědění.
4. V Comtově textu najděte myšlenku „železných zákonů“ v přírodě i společnosti.
5. V Comtově textu najděte myšlenku jeho rozchodu s filozofickou tradicí.
6. Hlásí se vůbec Comte k někomu z historie filozofie? Proč ano, či proč ne?
7. Který způsob poznávání světa považují pozitivisté za stěžejní?

Zdroje:

HALADA, J., GEUSS, A. *Čítanka z dějin filozofie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1978, ISBN nevedeno, str. 348 - 351

STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filozofie*. Vyd. nevedeno, Praha: Zvon, 1991, ISBN 80-7113-041-9, str. 340 - 341